

Crònica

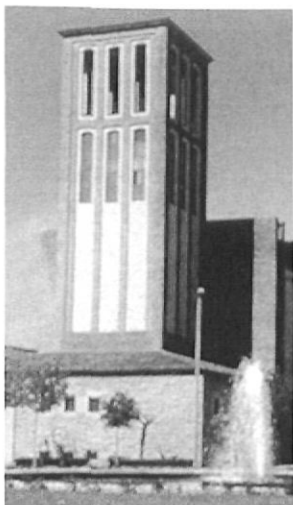
50 anys de la parròquia de Sant Josep

El 15 de novembre de 1952 el Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Gerona publicà el «Decreto de Erección de la Parroquia de San José», signat el 24 d'octubre del mateix any, fet que determinà el seu naixement real.

L'aspecte rural del barri de Sant Josep que ens sorprèn en mirar les fotografies antigues ha desaparegut. Sembla que l'únic element de contacte amb l'actualitat és aquest temple, que encara no té cinquanta anys, perquè n'és el referent simbòlic. Els horts han emmudit sota els blocs de pisos, els camins sota els carrers, i la via del carrilet de Sant Feliu de Guíxols sota un nou vial de quatre carrils. La primera comunitat parroquial la integren persones nascudes a la ruralia gironina, guàrdies civils i militars.

Actualment, si n'haguéssim de parlar a l'engròs, ens costaria fer aquesta mena de reducció, i sens dubte no coincidiria amb la primera. Els veïns han canviat i amb ells les professions, les diversions, les preocupacions i el tarannà diari. El barri ha esdevingut metàfora de les transformacions socials i històriques d'aquesta comunitat parroquial: els canvis urbanístics reflecteixen els humans.

Al principi, la parròquia va destacar per un esperit d'acollida i de reforma espiritual que rectors, vicaris i feligresos han maldat —amb èxit— per mantenir. Això ha fet que Sant Josep marqui un perfil ric en l'aportació social i cristiana a la ciutat de Girona, perquè ha estat sempre un lloc de trobada, de debat i de formació. La preocupació ha anat més enllà de la catequesi i la comunió ideològica entre creients, i ha obert les portes a aquelles activitats necessitades d'un espai al barri. A més a més dels serveis cristians que li corresponen, Sant Josep ha estat

testimoni de sessions de cinema, de representacions teatrals, de concerts musicals, de conferències, de ballades de sardanes, de festes juvenils, de l'educació esportiva, i fins i tot de reunions del partit comunista. Aquesta diversitat fa que molta gent, creient i no creient, es conegui amb la referència comuna d'haver-hi compartit hores. Durant cinquanta anys ha estat sobretot lloc de trobada personal que ha mar-

cat profundament la història de la gent.

La parròquia de Sant Josep ressegueix el creixement de la ciutat de Girona durant la segona meitat del segle XX, tant pel que fa a la demografia com a la unió ciutadana. El campanar mai no ha necessitat bronzes; el seu silenci ha accentuat l'atractiu per a les mirades dels caminants i la vida dels habitants.

Joaquim Rabaseda i Matas

L'exemple de la Coma i Cros

D'espai fabril a espai cultural. Jornades sobre els nous usos de l'arquitectura industrial. L'exemple de la Coma i Cros. Celebrades a la fàbrica Coma i Cros de Salt, el 29 i 30 de novembre del 2002.

A partir de la segona meitat del segle XX el canvi de formes de treball, la introducció de noves tecnologies i la crisi de determinats sectors han anat deixant obsolets i en desús un bon nombre d'edificis de l'etapa de la industrialització. Aquests edificis majoritàriament han estat poc valorats, a diferència del sòl que ocupaven. Ambdues raons han marcat el seu destí, l'enderrocament.

Tanmateix queden encara importants construccions industrials a preservar. Preservar, per

què? Per raons històriques: no es pot produir una ruptura entre el passat immediat que hem viscut o d'on hem sortit i la societat actual. Són testimoni d'una època recent i sovint causa d'importants transformacions dels pobles on es van ubicar. En el cas de Catalunya van ser protagonistes del gran canvi històric. En moltes poblacions no se'ls pot negar, a més, una càrrega sentimental pel fet de ser elements plenament integrats al paisatge i a la vida de moltes famílies. És també el cas de la Coma i Cros de Salt.

Sortida de les treballadores de l'antiga fàbrica Coma i Cros.

Es tracta d'edificis que no són antics (final del segle XIX, principi del XX), són funcionals i amb una estructura resistent (van ser dissenyats per suportar pesos i vibracions), per la qual cosa es poden reutilitzar. Bona part no són bonics en el sentit estètic d'obra d'art, però un cop recuperats adquireixen un caràcter singular que els converteix en emblemàtics.

Casos notables de reutilització d'edificis industrials per a multiplicitat d'usos, en diferents localitats europees, són posats, pels ponents de les jornades, com a exemples de l'encert de preservar l'arquitectura fabril esdevinguda patrimoni cultural d'una comarca.

La recuperació d'edificis industrials no és sempre una tasca fàcil. Però sempre és cara. No hi ha hagut, fins avui, una sensibilitat col·lectiva decidida a preservar el patrimoni de la industrialització. Més aviat hi havia pressa per destruir-lo. Cal la valenta decisió d'un consistori que té el suport del poble, com seria el cas de la fàbrica Pagans de Celrà. Cal la presència d'una activa plataforma reivindicativa; és el cas del procés que ha portat a modificar el Pla Especial de l'antiga fàbrica surera can Mario de Palafrugell i ha per-

mès preservar edificis ja destinats a l'excavadora. Cal la decisió de l'empresari capaç d'endegar un canvi radical, orientant un espai fabril cap a un ús tan nou com el turisme industrial, via iniciada a la colònia Vidal de Puig-reig. La rehabilitació del complex del Sucre, de Vic, i de la Tecla Sala, de l'Hospitalet de Llobregat, com a edificis emblemàtics, responen a una estratègia municipal de transformació d'un espai urbà en àrea de serveis. Aquestes cinc intervencions de recuperació de complexos fabrils, ben propers i que

s'estan portant a terme avui, foren tractades en altres tantes ponències específiques.

Els espais fabrils, un cop rehabilitats, són ideals per acollir les més diverses manifestacions culturals: biblioteca, sales d'exposicions, museus, arxius, locals per a les entitats del poble (totes les entitats de Salt esperen poder disposar d'espai adient a la Coma

i Cros). Poden allotjar auditoris, sales de reunions i espais de trobades informals. En el cas de la Coma i Cros, la voluntat, manifestada amb fets (s'ha elaborat un pla director d'ordenació de locals), és convertir 18.000 metres quadrats en motor cultural per al poble i per a la comarca.

Pere Joan Sureda Canals

Fages de Climent i Girona

El centenari de Carles Fages de Climent ha tingut i tindrà el ressò merescut a la ciutat de Girona. En una taula rodona, celebrada a la Casa de Cultura, es va glossar l'estreta relació del poeta amb el que ell anomenava «la capital». Aquests vincles, que el seu fill Pere Ignasi va avalar amb algunes anècdotes reveladores, estan provats també documentalment per diverses declaracions periodístiques en les quals el poeta confessa, una i altra vegada al llarg dels anys, la seva admiració per la ciutat: «Em sento gironí amb tota l'ànima, per història i per herència».

Els fruits literaris d'aquesta relació comencen amb el poema *Evocació de Girona (I-Les voltes, II-Les clastres)*, publicat per un Fages molt jove a *Tamarius i roses*. Molt més tard sorgirien els grans sonets gironins: *Elogi de les amades mortes*, *Recordant Teresa* o *Xipressos*. I, entre els papers inèdits que encara van sortint a la llum, hi acaben d'aparèixer uns inesperats *Poemes de la Devesa (I-Balada, II-Evocació, III-Endreça)*.

Fages va dedicar també a Girona molts articles. El titulat *Gerona vindicada*, publicat a *El Pirineu* el 20 d'abril de 1939, resulta ara un text quasi surrealista i pot ser tingut pietosament com una flor d'estiu, sobretot a la llum d'articles posteriors com *La ciudad fluvial*, de 1959, i *Cada dia és Fira*, de 1964, publicats a *Los Sitios*.

Fages va reivindicar sempre, fins i tot en els anys difícils, la figura de Miquel de Palol com el millor poeta gironí viu. Deia que el seu «immortal sonet» *Girona* s'hauria d'aprendre de memòria a les escoles i que «hauria de ser esculpit, com una fita mil·liària, a totes les cruïlles d'accés a la zona urbana». Paradoxalment, va ser Fages el qui va ser honorat pòstumament amb la transcripció d'un sonet en una estela de ceràmica, a l'entrada de la ciutat pel pont de Pedret.

Narcís-Jordi Aragó

Les ciutats amb port, de cara o d'esquena al mar

Els dies 13 i 14 de desembre del 2002 se celebraren a Palamós, en el marc dels actes de commemoració del Centenari del port d'aquesta vila, les III Jornades de Marina Tradicionals Promediterrània 2002, sota el títol «Ports i ciutats a Catalunya. L'alternativa de les ciutats portuàries petites i mitjanes».

Les Jornades, organitzades conjuntament per la Càtedra d'Estudis Marítics –Universitat de Girona i Ajuntament de Palamós– i L'Estrop –Associació per al Patrimoni Marítim de la

Costa Brava–, volien propiciar, des d'una perspectiva interdisciplinària, la reflexió i el debat sobre la relació entre les ciutats i els seus ports.

De les nou ponències presentades, proce-

dens de diversos àmbits d'estudi, i de les aportacions dels assistents a les Jornades, podem extreure'n unes conclusions globals a l'entorn de l'estat actual d'aquestes infraestructures i de quin paper tenen actualment en el si de les ciutats petites i mitjanes.

Al llarg del temps els ports havien esdevingut un espai aïllat dels centres urbans, però d'un temps ençà s'ha fet evident la important relació que s'ha establert entre aquests dos espais. Des

Haikús a la Garrotxa i a la xarxa

En una llunyana illa oriental, al palau silenciós com un lotus, l'emperadriu escriu per saludar el nou any. Té el marit malalt i malgrat això, o potser per això, ha decidit sucocar el pinzell per tal que la tinta dibuixi un poema sobre la caiguda de la flor del cirerer a ciutat. Aquesta escena podria ser motiu per a una estampa japonesa, per a una *chinoiserie* del segle XIX o fins i tot l'inici d'una òpera mai creada de Puccini, però de fet és treta de la premsa actual. Al Japó, es veu que la creació d'haikús i tankas durant les dates d'any nou, amb un tema proposat pels emperadors –*enguany, la ciutat*–, són molt populars, i els mateixos emperadors hi col·laboren activament.

A les comarques gironines, la proposta més similar a aquesta, però menys imperial, és el concurs d'haikús que organitza l'Ajuntament d'Olot, en el marc dels premis Ciutat d'Olot. El Premi Joan Teixidor d'haikús, però, és temàticament obert, limitat a set poemes i amb l'interessant detall que totes les obres participants són presents a la xarxa telemàtica. Es tracta d'impulsar la tradicional tirada i presència que ha tingut aquest tipus de poemes breus en la literatura catalana, definits mètricament per Carles Riba als anys trenta. L'exigència de concentració, d'evocació i de suggestió que demana aquesta fórmula ha seduït molts poetes, disposats a un exercici ascètic i depuratiu que es resumeixi en disset síl·labes i tres versos. En els haikús hauria de comptar més la capacitat alquímica, que parteix de la contemplació de la natura i la vivència de l'instant per transcendir-los i destil·lar-los fins a convertir-se en un artefacte concís i destre com un traç cal·ligràfic, que no pas la rigidesa mètrica. Recordo un encertat comentari de l'escriptor J. N. Santaaulàlia, bon coneixedor de la poesia japonesa, sobre el model català d'haikú establert per Riba: l'obligatorietat d'acabar els versos amb paraules planes –d'altra banda força arbitrària, ja que el japonès no distingeix entre versos masculins o femenins–, els sobrecarrega de vocals neutres i n'afecta la musicalitat. Comproveu-ho amb alguns dels haikús ribianament ortodoxos que vagin apareixent a la xarxa (<http://www.olot.org/cultura/haiku>).

Josep Pujol i Coll

Palamós

TIPÒGRAFIA

del punt de vista urbanístic, es fa palesa l'obertura dels ports cap a les ciutats, i viceversa, la ciutat ha deixat de donar l'esquena al mar, s'han eliminat les barreres que els incomunicaven i han fet invisible la línia que els podia separar. Així mateix, es constata la reutilització d'edificis portuaris per a activitats que poc tenen a veure amb les necessitats de les embarcacions i les activitats tradicionals que allí s'hi desenvolupen; l'exemple més proper: el recentment inaugurat Museu de la Pesca de Palamós al rafal del port d'aquesta vila. En aquest sentit, els ports s'han convertit en espais de lleure, amb el consegüent desenvolupament econòmic que comporten per a les ciutats, sense oblidar tampoc els polèmics centres d'oci nocturn.

Malgrat tot, algunes de les ponències van

mostrar com en diversos ports gironins es fan necessaris nous equipaments i millors infraestructures. El transport de mercaderies seria el menys afectat per les mancances; en canvi, sí que des del sector pesquer i des de l'àmbit de la nàutica d'esbarjo es reclamen millores i ampliacions, algunes d'elles previstes i anunciades per part de Ports de la Generalitat en el transcurs de les Jornades. Tot i així, es va fer evident l'important divorci

que existeix entre les exigències socioeconòmiques i la preservació mediambiental, que va provocar un important debat entre els assistents.

Tot plegat ens mostra com Promediterrània es consolida, en la seva tercera edició, com un punt de trobada i comunicació entre investigadors, entitats, institucions i la societat en general, sobre el patrimoni marítim, en aquesta ocasió, en referència als ports.

Geordina Soler

Jaume Farriol i la Flama de la Llengua

Acte de lliurament de la primera Flama de la Llengua a Jaume Farriol, per part de la Mesa Cívica per la Llengua del Pla de l'Estany. Teatre Municipal de Banyoles, 24 de novembre del 2002.

El 24 de novembre a Banyoles feia un dia desplaent, plujós i fred. A dins el Teatre Municipal, però, es respirava un ambient càlid, no motivat per les autoritats presents (president del Consell Comarcal, alcalde de Banyoles, consellera de Benestar i Família, director general de Política Lingüística), sinó perquè s'hi premiava un home «políticament incorrecte», segons paraules d'Aureli Arge-mí, actual president del

CIEMEN (Centre Internacional Escarré per a les Minories Ètniques i Nacionals); el seu antecessor, l'escriptor i periodista i enginyer tèxtil i tantes coses més Jaume Farriol. La Mesa Cívica per la Llengua del Pla de l'Estany li atorgava la primera Flama de la Llengua «per l'àgil ploma amarada de refrescant ironia que es fa palesa en la seva prosa, teatre, poesia i en tots els seus articles. Tota la seva obra sempre traspua un

Jaume Farriol,
el dia de l'homenatge.

sona destacada perquè sentim viva la nostra cultura. És trist que ens urgeixi fer proclames i adherir-nos a la concessió d'un premi, de la mateixa manera que a la Renaixença i al modernisme es feien brindis després dels àpats d'homenatge. És trist que s'hagin de donar premis per escriure en català i per militar com a ciutadà d'una nació sense Estat. Tota aquesta tristesa es podia percebre a Banyoles.

En canvi, és motiu d'alegria que existeixi gent com en Jaume Farriol: ciutadans que construeixen civilitzadament aquest clar país; ciutadans que, fent seva la màxima de Brecht, lluiten per allò que és obvi sense esperar recompenses; ciutadans de talent i esforçats, que entenen la política com un compromís ètic i personal, de servei als altres sens necessitat de viure'n. És motiu d'alegria que, tot i el perill d'allargar-se massa, institucions, col·lectius i persones a títol individual li reconeixin públicament aquest tarannà a Jaume Farriol. És motiu d'alegria la seva obra, analitzada per Joan Solana i un tast de la qual, una versió paròdica de *Hamlet*, hi va ser llegit per membres del grup Teatre i Art. Com que tots aquests motius d'ale-

profund sentiment de catalanitat i d'arrelament a la nostra nació, alhora que impregnada d'universalitat, sense deixar de banda ser, també, un aferrissat defensor de la identitat i personalitat de la nostra comarca».

Que ens calgui celebrar actes com els del 24 de novembre de 2002 és, objectivament, trist. És trist que la cultura catalana encara necessiti aquesta prosa ampul·losa i aquestes festes reivindicatives per sentir-se ben assentada al país. És trist que encara hagin de perviure el pòsit festivo-cultural, els premis locals i la presència d'una per-

gria hi eren presents, l'acte va resultar essencialment positiu.

Així doncs, la tarda va tenir un regust agre-dolç digne de l'esperit crític i irònic de Farriol. Va tenir el regust agre-dolç d'un acte de reconeixement lloable i just per una persona l'actitud de la qual hagués estat d'allò més normal en un

país normal. Donar un premi per haver realitzat aquesta tasca brechtiana fa la mateixa sensació com quan, venint d'uns carrers freds, plujosos i desplaents, entres al Teatre Municipal i naufragues dolçament en un extraordinari escalf humà.

Xavier Xargay i Oliva

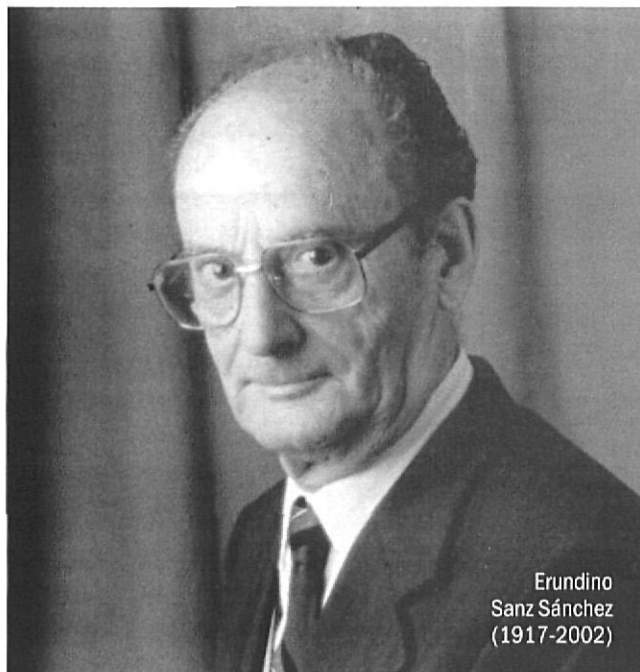
Erundino Sanz, mestre fins a la fi

Sabiem que tenia 85 anys, que la seva salut havia empitjorat, que no va poder assistir al lliurament de la medalla d'or de la comarca al seu estimat amic i company Frederic Corominas, però la notícia de la seva mort, el 26 de desembre, ens va sobtar. Potser perquè Erundino Sanz era, per a molts, una persona imprescindible.

Va arribar a Banyoles el 1943 i de seguida va implicar-se en l'acadèmia Abad Bonito, un oasi d'ensenyament eficaç i democràtic en l'Espanya de la dictadura de Franco. Era un professor excel·lent. La seva intel·ligència aguda i la seva saviesa pedagògica resultava gratificant i, sobretot, incentivador de noves recerques, és a dir, fecund. Per això, molts no vam deixar mai de ser alumnes seus. Vam continuar aprenent d'ell i amb ell. Aquesta última fórmula era la que més li agradava: ajudar la gent més

jove en les seves investigacions, en l'elaboració de noves hipòtesis, en la recerca de dades desconegudes, en la construcció de coneixements nous i ben formats.

Alguns alumnes també vam tenir la sort de ser companys de claustre als instituts de batxillerat Vicens Vives, de Girona, i Pere Alsius, de Banyoles. Tots guardem la memòria dels seus primers consells, aparentment discrets, però molt útils, respecte a la feina d'ensenyar. Carles Barceló, catedràtic de matemàtiques,

Erundino
Sanz Sánchez
(1917-2002)

recordava fa poc una de les seves màximes: «Quan comencis a fer de professor tindràs molts dubtes i quan acabis, en tindràs més». El dubte era l'aliment de l'impuls d'exploració que el portava a voler-ho saber tot.

Erundino Sanz pertanyia a l'estirp de les persones que estableixen un pacte moral amb el seu entorn. Tot i tothom mereix ser conegut, perquè el coneixement és una condició indispensable per a l'estimació. I tot coneixement mereix ser divulgat. No pot ser patrimoni de cap individu ni de cap col·lectiu i s'ha d'oferir gratuïtament i de forma atractiva, perquè resulti pregnant.

Gràcies a aquest pacte, molts coneixem millor els Pirineus, la geologia de la comarca, la seva toponímia, el funcionament hidrològic de la conca lacustre, les bases geomètriques que van servir per a la construcció del temple gòtic de Santa Maria dels Turers de Banyoles i molt més. La seva cultura omplia les converses, serenes, llargues, felices, al Centre d'Estudis Comarcals, a la plaça Major, a casa seva, o passejant a la recerca d'una dada nova que havia d'alimentar el desig apassionat de noves investigacions futures. Al costat de persones com ell, la vida respirava sentit.

Joan Solana i Figueras

Palafrugell convidava tímidament a mirar enlaire

Els vianants –locals i forasters– que van passejar per Palafrugell durant les passades festes de Nadal es van trobar amb una varietat inusual en la il·luminació: a la plaça de l'Església hi havia coloms, a Plaça Nova, signes del zodíac i als carrers convergents, estructures geomètriques, dates assenyalades, espirals, tendals de llum, estrelles, taps de suro, etcètera. Tretze artistes locals eren els autors d'aquests dissenys.

La realització la van compartir diversos tallers de serralleria i el departament d'Electricitat de l'IES Baix Empordà. La iniciativa provenia de la tossuderia i l'esperit actiu de Montse Serra, tècnica dinamitzadora del comerç local, de la col·laboració de l'IES Baix Empordà i del patrocini de l'Ajuntament de Palafrugell, de l'Associació de Comerciants de Palafrugell (ACOPA) i de diverses empreses que van fer possible un vistós catàleg.

L'espai aeri dels pobles i les ciutats és un gran desconegut. Poca gent sol mirar enlaire si no és per advertir la proximitat de la pluja. Per això encara som força indiferents als atemptats estètics que perpetren les companyies de la llum, el telèfon i el gas o els rètols lluminosos dels comerciants poc escrupolosos. I també per això ignorem el patrimoni menor que formen contraforts, gàrgoles, balconades, forní-

cules i tot allò situat a més de tres metres d'alçada. Fins i tot la il·luminació pública nadalenca aconsegueix poca cosa més que un lleuger estímul de coll el primer dia que s'encén, més per la intensitat que per l'interès que desperten a la majoria de pobles i ciutats les instal·lacions estandarditzades, programades com un acte burocràtic més.

La iniciativa de Palafrugell, per tant, té el mèrit d'haver trencat aquesta rutina i, més enllà de donar un sostre festiu a les corredisses

dels compradors nadalenques, va aconseguir vestir d'amabilitat i d'interès aquest ignorat espai aeri de cada dia, gràcies als vaixells de paper de Rosa Aguiló, els signes zodiacals de Joan Aliu, les pasteres de Lluís Bruguera, les dates nadalenques d'Anna Canals i Fabien Chevillote, les espirals de Glòria Cruz, les abstraccions còsmiques d'Enric Dillet, el cercle humà d'Ona Esteban, les campanes de Mercè Lluís, els coloms de Tano Pisano, els taps de xampany de Josep Plaja, el far de Costa Sobrepera, l'al·legoria dels llibres de Kim Soler i les palmeres de Cyril Torres.

Ara bé, també més enllà de l'aprovació o la reprovació de cada una de les aportacions artístiques, potser de resultats massa desiguals, els muntatges oferien una sensació consensuable en la coneguda expressió «Déu n'hi do!». Els visitants

segurament no van tenir necessitat d'aprofundir més en aquesta percepció. Però aquest no és, ni de lluny, l'esperit autocrític palafrugellenc, i per això s'apunta un excés de moderació en l'interès de l'Ajuntament i d'il·lusió en els impulsors de la iniciativa, i també un possible dèficit en la coordinació de tots els col·lectius participants, que, tots junts, podrien haver estat la causa que l'experiència hagi deixat un sensació semblant a la que deixen els restaurants que tenen cura del paladar i descuiden l'estómac, i que quatre artistes (Alexandre Trabal, Miquel Ros, Jordi Sàbat i Rodolfo Candelària) no hagin pogut materialitzar les seves aportacions fins al desembre vinent.

El bon gust que ha deixat la iniciativa, això sí, fa esperar el Nadal proper.

Enric Serra Amat

